

Wyrok z dnia 11 marca 2008 r.

I UK 286/07

Legitymowanie się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności (art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, jednolity tekst: Dz.U. z 2008 r. Nr 14, poz. 92 ze zm.) nie jest równoznaczne ze spełnieniem przesłanki całkowitej niezdolności do pracy, o której mowa w art. 4 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz.U. Nr 135, poz. 1268 ze zm.).

Przewodniczący SSN Zbigniew Myszka, Sędziowie SN: Zbigniew Hajn, Herbert Szurgacz (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 11 marca 2008 r. sprawy z odwołania Marii Z. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w N.S. o rentę socjalną, na skutek skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 11 kwietnia 2007 r. [...]

o d d a l i ł skargę kasacyjną.

U z a s a d n i e n i e

Wyrokiem z dnia 28 czerwca 2006 r. Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Kielcach oddalił odwołanie Marii Z. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w N.S. z dnia 31 stycznia 2006 r., którą odmówiono wnioskodawczyni prawa do renty socjalnej wobec niestwierdzenia przez komisję lekarską ZUS całkowitej niezdolności wnioskodawczyni do pracy.

Sąd Okręgowy jako okoliczności niesporne wskazał, iż Maria Z. (urodzona w dniu 23 kwietnia 1966 r.) bez zawodu, pracowała ostatnio jako salowa, przy czym do sierpnia 2004 r. pobierała rentę socjalną. Decyzją z dnia 9 sierpnia 2004 r. organ rentowy odmówił wnioskodawczyni prawa do renty socjalnej, a Sąd Okręgowy w Krakowie wyrokiem z dnia 22 grudnia 2004 r. oddalił odwołanie wnioskodawczyni od tej decyzji. Kolejny wniosek o rentę socjalną wnioskodawczyni złożyła w dniu 6 grudnia

2005 r. i zaskarżoną decyzją organ rentowy odmówił wnioskodawczyni prawa do tej renty. Celem ustalenia, czy stan zdrowia wnioskodawczyni uzasadnia przyznanie jej prawa do renty socjalnej, Sąd Okręgowy dopuścił dowód z opinii biegłych lekarzy internisty - kardiologa oraz psychiatry. Na podstawie opinii biegłych specjalistów z tych dziedzin Sąd Okręgowy stwierdził, iż u wnioskodawczyni występują schorzenia w postaci przewlekłych zaburzeń emocjonalnych u osoby z zaburzoną strukturą osobowości, zespół zależności lekowej w wywiadzie oraz nadciśnienie tętnicze WHO I do intensyfikacji leczenia i diagnozy, które to schorzenia, biorąc pod uwagę stopień ich nasilenia, powodują jedynie częściową trwałą niezdolność wnioskodawczyni do pracy.

Sąd pierwszej instancji wskazał, iż opinia biegłych zawiera kompleksową i wyczerpującą ocenę stanu zdrowia wnioskodawczyni oraz przekonujące uzasadnienie zarówno w zakresie rozpoznanych chorób jak i ich wpływu na stopień niezdolności wnioskodawczyni do pracy. W szczególności Sąd podkreślił, iż wnioskodawczyni pochodzi z rodziny dysfunkcyjnej, obciążonej alkoholizmem ojca i przemocą, od wieku młodzieńczego nadużywała leków i pochodnych makowca, w 1983 r. przebywała na leczeniu w Klinice Psychiatrii Dzieci i Młodzieży oraz przez kilka lat w ośrodku Monar, jednakże obecnie nie nastąpiło pogorszenie stanu zdrowia wnioskodawczyni w stosunku do stwierdzonego przez lekarza psychiatrę w toku postępowania przez Sądem Okręgowym w Krakowie we wcześniejszej sprawie, w której także została uznana za częściowo niezdolną do pracy. Również schorzenia kardiologiczne nie dają podstaw do uznania wnioskodawczyni za całkowicie niezdolną do pracy, gdyż obecny stan układu krążenia jest wyrównany, a nadciśnienie tętnicze pozostaje w okresie wstępnym.

Sąd Okręgowy pominął zarzuty zgłoszone przez wnioskodawczynię do opinii biegłych lekarzy specjalistów, uznając, iż stanowią one gołosłowną polemikę z ustaleniami opinii, nie zawierającą żadnych merytorycznych i przekonujących argumentów mogących podważyć prawidłowość wniosków zawartych w opinii. W konsekwencji powyższych ustaleń Sąd Okręgowy uznał, iż wnioskodawczyni nie spełnia przesłanek nabycia prawa do renty socjalnej określonych w art. 4 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz.U. Nr 135 poz. 1268 ze zm.), albowiem nie stała się całkowicie niezdolna do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało przed ukończeniem 18 roku życia lub w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej do 25 roku życia.

W apelacji od wyroku wnioskodawczynie zarzuciła, iż od 23 lat leczy się w Poradni Zdrowia Psychicznego z powodu szeregu zaburzeń psychicznych oraz organicznego uszkodzenia mózgu. Przez te wszystkie lata zażywa środki psychotropowe i nasenne, a od kilku miesięcy także przeciwdepresyjne. Parokrotnie przechodziła wstrząs mózgu i miała nieudane próby samobójcze. Ostatnio od października 2005 r. zaczęła się leczyć także na nadciśnienie. Schorzenia powyższe powodują, iż nie może samodzielnie funkcjonować ani sama wychodzić z domu. Pomimo tego iż od 2004 r. ZUS odebrał jej prawo do renty socjalnej, to w tym samym czasie została zaliczona do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności i z tego tytułu otrzymuje zasiłek stały wyrównawczy oraz zasiłek pielęgnacyjny. Apelująca zarzuciła, iż Sąd Okręgowy oparł się na opinii biegłych, którzy badali wnioskodawczynię przez około 15 minut, po czym uznali ją za częściowo niezdolną do pracy, a takie stwierdzenie nic jej nie daje. Oddalenie odwołania uniemożliwiło jej leczenie schorzeń. W piśmie procesowym z dnia 26 lutego 2007 r. wnioskodawczynie dodatkowo podniosła, iż jej stan zdrowia się pogorszył i obecnie zażywa coraz większe dawki leków psychotropowych i przeciwpadaczkowych. Z kolei na rozprawie apelacyjnej w dniu 11 kwietnia 2007 r. wnioskodawczynie wskazała, iż cierpi na padaczkę.

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie uznał apelację za bezzasadną. Biorąc pod uwagę dokumentację zgromadzoną w aktach sprawy i aktach rentowych oraz treść sporządzonej opinii, Sąd Apelacyjny uznał za własne prawidłowe ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego dotyczące stanu zdrowia wnioskodawczynie. Wyczerpujące uzasadnienie wniosków opinii, pozostające w zgodności ze zgromadzoną dokumentacją lekarską, czyniły - w ocenie Sądu Apelacyjnego - zbędnym uzupełnianie tej opinii.

Zdaniem Sądu nie budzi wątpliwości prawidłowość zastosowania przez Sąd pierwszej instancji prawa materialnego. W myśl art. 4 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz.U. Nr 135 poz. 1268 ze zm.), przesłanką nabycia prawa do renty socjalnej jest całkowita niezdolność do pracy pozostająca w związku z naruszeniem sprawności organizmu, które powstało przed ukończeniem 18 roku życia lub w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej do 25 roku życia. Z kolei definicję całkowitej niezdolności do pracy zawiera art. 12 ust. 2 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.), zgodnie z którym całkowicie niezdolną do pracy jest osoba, która utraciła zdolność do wykonywania jakiejkolwiek pracy, natomiast czę-

ściowo niezdolną do pracy jest osoba, która w znacznym stopniu utraciła zdolność do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji. Skoro z dokonanych w sprawie ustaleń wynika, iż rodzaj i stopień schorzeń występujących u powódki nie powodują aktualnie całkowitej niezdolności do pracy, uznać należało, iż nie spełnia ona przesłanek przyznania prawa do renty socjalnej na podstawie wyżej powołanego przepisu. W tym zakresie subiektywne odczucia wnioskodawczynie, które nie znalazły potwierdzenia w materiale dowodowym sprawy, nie mogą stanowić podstawy do uwzględnienia apelacji.

Wyrok ten został przez wnioskodawczynię zaskarżony w całości skargą kasacyjną, w której wniesiono o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji, ewentualnie o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie apelacji poprzez przyznanie ubezpieczonej prawa do renty socjalnej, a także o zasądzenie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej z urzędu według norm prawem przepisanych. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucono zarówno naruszenie prawa materialnego, jak i naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy. Jeśli chodzi o pierwszą podstawę kasacyjną wskazano w szczególności naruszenie art. 4 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej, poprzez jego niezastosowanie i nie przyznanie ubezpieczonej renty socjalnej w sytuacji, gdy ubezpieczona całkowicie utraciła zdolność do wykonywania pracy zarobkowej, innej niż w warunkach chronionych oraz art. 12 ust. 2 w związku z art. 13 ust. 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, poprzez jego pominięcie i uznanie, że wnioskodawczyni jest częściowo niezdolna do pracy zarobkowej, w sytuacji, gdy ze zgromadzonego w postępowaniu materiału dowodowego wynika, że jest zdolna do pracy w warunkach pracy chronionej, co jednoznacznie potwierdza fakt, iż całkowicie utraciła zdolność do pracy w normalnych warunkach.

Odnosząc się do naruszenia przepisów postępowania skarżąca zarzuciła, że wydanie orzeczenia nastąpiło z całkowitym pominięciem jej zastrzeżeń podniesionych do opinii sądowo - lekarskiej, które wskazywały na pobieżność i lakoniczność opinii oraz pominięcie w niej istotnych okoliczności związanych z chorobą ubezpieczonej, a tym samym oparcie zaskarżonego orzeczenia jedynie na opinii, podstawą której było wyłącznie piętnastominutowe badanie fizykalne wnioskodawczynie, uznanie ubezpieczonej za częściowo niezdolną do pracy, w sytuacji gdy orzeczono wobec niej umiarkowany stopień niepełnosprawności oraz wydanie orzeczenia z całkowitym

pominięciem okoliczności, iż ubezpieczona w okresie od 2 czerwca 2005 r. do 30 marca 2006 r. podlegała leczeniu psychiatrycznemu, a dokonana w dniu 14 września 2006 r. ocena psychologiczna wnioskodawczynie, wskazuje na schorzenia natury psychicznej wymagające interwencji psychiatry.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzut skargi kasacyjnej naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. nie stanowi usprawiedliwionej podstawy skargi. Zarzut naruszenia tego przepisu sprowadza się do pominięcia zastrzeżeń wnioskodawczynie do złożonych opinii biegłych, krótkotrwałości badania fizykalnego oraz pominięcia nowej oceny psychologicznej wnioskodawczynie. Do wymienionych kwestii Sąd Apelacyjny ustosunkował się w uzasadnieniu wyroku, ponadto jednak, zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Zarzut uznania wnioskodawczynie „za częściowo niezdolną do pracy w sytuacji gdy orzeczono wobec niej umiarkowany stopień niezdolności do pracy” nie mieści się w kategorii naruszenia przepisów postępowania, w szczególności naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., co zwalnia od rozważania jego zasadności w tym miejscu.

Rozważenie zarzutów naruszenia prawa materialnego należy poprzedzić zwróceniem uwagi, że zabezpieczenie społeczne (art. 67 Konstytucji) obejmuje, najogólniej rzecz ujmując świadczenia, których celem jest zastąpienie dochodu z pracy w sytuacjach, kiedy jego uzyskanie nie jest możliwe w związku z wystąpieniem takich zdarzeń losowych jak choroba, niezdolność do pracy (inwalidztwo), starość, utrata pracy nie z własnej winy i inne. Są to świadczenia w postaci renty, emerytury, zasiłków. Zwykle jedną z przesłanek nabycia prawa do świadczenia jest uprzednia własna praca (zatrudnienie) i opłacanie składek, stanowiące tytuł do ubiegania się o przyznanie świadczenia. Niektóre rodzaje świadczeń przysługują niezależnie od uprzedniego zatrudnienia i są finansowane z budżetu (świadczenia pomocy społecznej) . Należy do nich również renta socjalna jako świadczenie dla osób całkowicie niezdolnych do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało przed ukończeniem 18 roku życia, w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej - przed ukończeniem 25 roku życia, w trakcie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej (art. 4 ustawy o rencie socjalnej), co uniemożliwiło zatrudnienie i zapew-

nienie sobie dzięki temu możliwości uzyskania w przyszłości świadczeń na wypadek utraty dochodu z pracy.

Z przepisu art. 4 ustawy o rencie socjalnej wynika jasno, że podstawową przesłanką prawa do renty socjalnej jest całkowita niezdolność do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu. Ustalenia całkowitej niezdolności do pracy dokonuje lekarz orzecznik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na zasadach i w trybie określonych w ustawie o emeryturach i rentach z FUS. Skarżąca nie miała statusu osoby całkowicie niezdolnej do pracy w rozumieniu art. 12 ustawy emerytalnej, tym samym nie spełniała podstawowej przesłanki do uzyskania prawa do renty socjalnej.

Co się natomiast tyczy zagadnienia relacji między dysponowaniem orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, a wymaganiami art. 4 ustawy o rencie socjalnej posiadania orzeczenia o całkowitej niezdolności do pracy, należy wskazać, że niepełnosprawność nie jest tożsama z całkowitą niezdolnością do pracy. Zgodnie z definicją zawartą w słowniku zamieszczonym w art. 2 pkt 10 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych niepełnosprawność oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. Niepełnosprawność oznacza zatem inną sytuację społeczną określonej osoby. W związku z niepełnosprawnością przysługują też inne świadczenia. Najogólniej rzecz ujmując mają one na celu umożliwienie dalszej pracy osobie niepełnosprawnej oraz zapobieżenie jej społecznej alienacji. Stąd też w przypadku orzekania o niepełnosprawności obok oceny stanu zdolności do pracy uwzględnia się zdolność osoby do pełnienia ról społecznych, co nie odgrywa roli przy orzekaniu o niezdolności do pracy na gruncie ustawy emerytalnej. Na mocy art. 5 pkt 1 ustawy o rencie socjalnej orzeczenie lekarza orzecznika ZUS o całkowitej niezdolności do pracy ustalonej na podstawie art. 12 ust. 2 ustawy emerytalnej i niezdolności do samodzielnej egzystencji, ustalonej na podstawie art. 13 ust. 5 tej ustawy, jest traktowane na równi z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy, ustalone na podstawie art. 12 ust. 2 ustawy emerytalnej jest traktowane na równi z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności (pkt 2), a orzeczenie o częściowej niezdolności do pracy - na równi z orzeczeniem o lekkim stopniu niepełnosprawności (pkt 3). Obowiązujące przepisy nie przewidują natomiast analogicznej relacji w odwrotną stronę, tzn. że orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawno-

ści ma być traktowane na równi z orzeczeniem lekarza orzecznika ZUS o całkowitej niezdolności do pracy, ustalonej na podstawie art. 12 ust. 2 ustawy emerytalnej, podobnie orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności. Wiąże się to z różnymi w pewnym stopniu przesłankami orzeczenia o całkowitej niezdolności do pracy w rozumieniu przepisów rentowych i orzeczenia o niepełnosprawności w rozumieniu ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, trybem orzekania w tych sprawach oraz różnicami w zakresie celów, którym orzeczenia te mają służyć.

Z przytoczonych motywów, w oparciu o art. 398¹⁴ k.p.c. należało orzec jak w sentencji wyroku.

=====